

EMLEKEZÉS KLEMM ANTALRA

(Zárszó)

Tisztelt Hallgatóság!

Amikor most a Klemm Antal tiszteletére rendezett ünnepi társasági ülés végére értünk, fordítsuk figyelmünket még egyszer az ünnepelt egyéniségére. Mintha magatartásával tudatosan példázta volna: aki tudománnyal foglalkozik, ne hangsúlyozza önmagát, maradjon háttérben, ha az igazságról van szó. Előadásmódját is a mérsékelt hangerő, a mérsékelt tempó és a mérsékelt hangközök jellemezték, mondanivalója nyomatékát a gondolat megismétlésével szerette kifejezni. De ennek a szerény viselkedésnek is megvolt a maga szuggesztív ereje, ahogy az előttem szólók megemlékezései tanúsítják: voltak tanítványai, akik szavainak tartalmát, a tartalom komolyságát az átadó formák egyszerű köntösében is megértették.

Én magam nem voltam Klemm Antalnak tanítványa, még hallgatója is csak rövid ideig voltam. A szegedi egyetemen Sik Sándor búvkörében éltem, aki minden tekintetben ellentéte volt Klemmnek: kitűnő előadó volt, szenvedélyes átléssel közvetítette nagy tudását mindig nagyszámú hallgatóságának, költő és tudós volt egy személyben, és nemcsak az egyháznak, a kultúrának is papja volt. Doktori disszertáció témájáért mégsem őhozzá, hanem Klemmhez fordultam: az irodalmat szerettem, de az objektivitás kutatásának a lehetőségét a nyelvészetben biztosítottabbnak éreztem.

A téma, amit Klemm adott: a Jókai-kódex mondattana, jelentőségében akkora volt, hogy akkor fel sem tudtam fogni. Nemcsak hosszabb időre szóló elfoglaltságot jelentett számomra, de a háború utolsó évének szörnyűségeiből való menekülést is a belső élet nyugalmas elvonultságába. A Magyar Történeti Mondattan paragrafusokba szerkesztett anyagát a paragrafusok szerint kicéduláztam és a cédulákra kiírtam a Jókai-kódex megfelelő adatát. A háború után a Jókai-kódex latinjának a lemásolása, majd Klemm újabb javaslata alapján az adatok megszámlálása következett. Középkori magyar szöveg mondattani feldolgozása statisztikai alapon és a latin eredetivel egybevetve: olyan kutatás, amely máig is időszzerű és egyik feladatomban ma is, noha azóta, mióta Klemmnél 1947-ben ledoktoráltam, hosszú és kalandos utat jártam be a nyelvészet különböző tartományaiiban.

A Jókai-kódexszel való kapcsolatomban nemcsak nyelvészeti vonalon, hanem az életnek gyakorlatibb területén is megmaradt, amelynek elmondására a Péter László említette Klemm-féle szölvévesi módszer története bátorít fel. A szölvőről van szó tudniillik a Jókai-kódex és az én kapcsolatomban esetében is. A Ferenc-legendának a Jókai-kódexben is ránk maradt egyik részlete arról szól, hogy szent Ferenc „Mykeppen ewuek zewlewt beteguel”. Itt van elmondva, hogy „Nemy lelky frater ...az zerzetben: vala beteg es erewtelen ygen” és szent Ferenc úgy gondolta: „ha az frater holual reg eret zewlewtt ennek hyzem hogy haznalna neky Es mykeppen gondola

az keppen tewn", azaz elment a fráterrel egy napon kora reggel a szőlőbe és ott együtt ettek a „jó enni való” szőlőből. Ezt a kúrát a Jókai-kódexszel való bensőséges viszonyom kialakulása óta én is meg szoktam csinálni, miközben elmondom magamban a kódex ideillő szövegét: „Ha az fráter ...”.

Befejezésül még emlékeztetnék arra az anekdotára, amely jól mutatja, hogy Klemmnek nemcsak óriási tudása, hanem humorérzéke is volt. Élete vége felé, miután a szerzetesrendet elhagyta, biztatást kapott, hogy nősüljön meg. „A lélek kész, de a test gyenge” — volt Klemm válasza. Ez a kis történet a hír szárnyain annakidején Budapestre is eljutott, így hallottam meg én is, de hitelessége nincs bizonyítva.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság szegedi csoportjának ünnepi ülését azzal zárhatom be, hogy Klemm Antal személyében a nyelvtudománynak egy kiemelkedő képviselőjére emlékeztünk, akire a szegedi egyetem büszke lehet.

Károly Sándor

ERINNERUNG AN ANTAL KLEMM

SÁNDOR KÁROLY

Gleichsam, als ob Antal Klemm mit seiner Haltung bewußt exemplifizieren wollte, daß der, der sich mit der Wissenschaft beschäftigt, sich nicht selbst hervorheben, sondern im Hintergrund bleiben soll, wenn es um die Wissenschaft geht. Es verbinden den Verfasser dieser Zeilen persönliche Erlebnisse mit dem Gefeierten, in erster Linie die Erinnerung daran, daß ihm das Thema seiner Doktorarbeit „Die Satzlehre des Jókai-Kodex” von Antal Klemm gestellt worden war.